

ПОГЛАВЉЕ 2. ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПЦИ И ДИСЦИПЛИНСКО САНКЦИОНИСАЊЕ

2.1. УВОД

Канцеларија дисциплиног тужиоца (КДТ) је независно тијело у оквиру ВСТС-а које поступа по притужбама или на властиту иницијативу, одговара за процјену правне ваљаности притужби, истражује наводе против судија и тужилаца о повреди дужности, покреће дисциплинске поступке и заступа дисциплинске предмете пред дисциплинским комисијама ВСТС-а. Притужбу може поднијети било ко, на различите начине, без посебно прописане форме, а у обзир се узимају и анонимне притужбе, те информације које се добију на други начин, као што су информације објављене у новинским чланцима. Када КДТ докаже да је судија или тужилац починио дисциплински прекршај,¹⁵ ВСТС изриче дисциплинске мјере против туженог судије односно тужиоца, које се крећу од писмене опомене за мањи прекршај до трајног разрјешења са дужности за озбиљнији прекршај.

КДТ је надлежан за све судије, тужиоце, додатне судије и судије поротнике, укључујући и предсједнике судова, главне тужиоце и њихове замјенике. КДТ нема никакву надлежност у погледу судија уставних судова.

2.2. АКТИВНОСТИ И РЕЗУЛТАТИ ОСТВАРЕНИ У 2008. ГОДИНИ

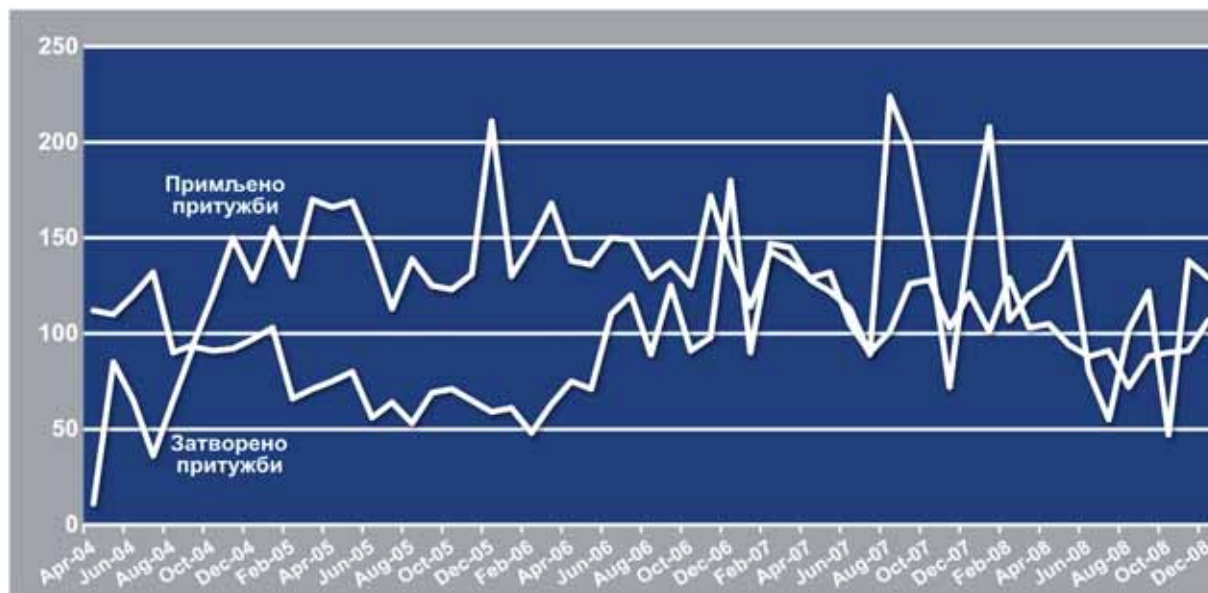
У децембру 2007. године троје од укупно пет дисциплинских тужилаца је поднијело оставку и напустило КДТ. Због изнимно дуге процедуре запошљавања државних службеника преко Агенције за државну службу БиХ, процес попуњавања ове три позиције довршен је тек средином октобра 2008. године. Иако су се умањени капацитети КДТ-а негативно одразили на укупне резултате у погледу броја ријешених притужби и покренутих дисциплинских поступака у току 2008. године, ванредним ангажманом преосталих упосленика у КДТ-у онемогућено је наступање застара у великом броју предмета. Број примљених и обрађених притужби по запосленом и даље знатно превазилази резултате сличних уреда у модерним демократским државама.

2.2.1. ПРИТУЖБЕ

У току 2008. године примљена је укупно 1 161 притужба или мјесечно у просјеку 96,75 притужби. У односу на прошлу годину овај број је мањи за 18,8%, чиме се наставља тренд смањења прилива притужби, који је започет 2006. године.

¹⁵ У члановима 56. и 57. Закона о ВСТС-у наведена су по 23 дисциплинска прекршаја за које носиоци правосудних функција могу бити санкционисани.

Дијаграм 2.1.: Тренд прилива и рјешавања притужби у периоду од 2004. до 2008. године

Највећи број притужби примљених током 2008. године односио се на судије (укључујући предсједнике судова), а мањи број на тужиоце (укључујући главне тужиоце), док су се поједине притужбе односиле на више носилаца правосудних функција.

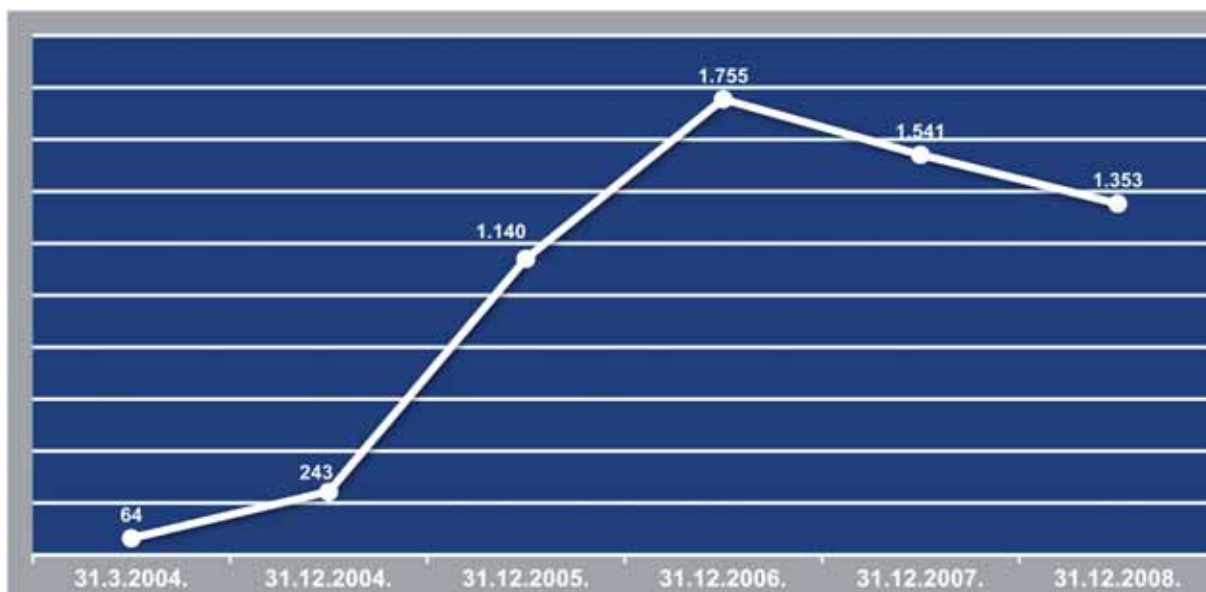
Од укупног броја притужби, које укључују притужбе примљене у току 2008. године и неријешене притужбе из претходног периода,¹⁶ КДТ је током 2008. године, са знатно мањим капацитетима, обрадио укупно 1 381 притужбу (тренд прилива и рјешавања притужби приказан је на дијаграму 2.1). По 13 притужби покренути су дисциплински поступци, док је за преосталих 1 368 притужби КДТ закључио да нема основа за покретање дисциплинског поступка. У односу на претходне године, повећан је број притужби гдје је требала да се проведе претходна провјера или истрага, што показује да расте свијест грађана о томе шта представља дисциплински прекршај и због чега треба улагати притужбу. Међутим, још увијек постоји велики број притужби које су одбачене због непознавања стварне надлежности КДТ-а. КДТ и ВСТС нису апелациона инстанца и не могу да мијењају ниједну судску/тужилачку одлуку, нити могу да дају правне савјете појединцима или интервенишу у предмету у име било које од странака. Иако КДТ стално проводи кампању јавног информисања о постојању, надлежностима и овластима КДТ-а и иако су резултати те кампање видљиви и из чињенице да у задње три године долази до дјелимичног пада броја уложених притужби, очигледно је да постоји потреба за даљњом едукацијом јавности о овом питању.

КДТ настоји, у мјери у којој је то могуће имајући у виду расположиве ресурсе, да у оквиру својих надлежности дјелује про-активно, односно да поступа не само по притужбама него и по службеној дужности. Ово је посебно случај када КДТ путем медија сазна за радње и понашања носилаца правосудних функција која имају обиљежја могућег дисциплинског прекршаја. Тако је током 2008. године у укупно 22 предмета покренута истрага по службеној дужности, док је у 2007. години укупно 48 предмета отворено по овом основу, што је било скоро три пута више у односу на 2006. годину, када је истрага покренута у 17 предмета.

Захваљујући ванредном залагању упосленика КДТ-а настављен је тренд смањења броја неријешених притужби.

¹⁶ На дан 31.12.2007. године евидентисана је укупно 1 541 неријешена притужба.

Дијаграм 2.2.: Број неријешених притужби на крају сваке године у периоду од 2004. до 2008. године

Укупан број неријешених притужби на крају 2008. године износио је 1.353,¹⁷ што је за 188 притужби или 12,1% мање у односу на 2007. годину, када је број неријешених притужби смањен за 13,9% у односу на 2006. годину.

КДТ је током 2008. године, усљед великог прилива притужби у претходним годинама, те недовољних ресурса за рад по притужбама, примјењивао тријажне критерије¹⁸ изграђене 2007. године, који се примјењују приликом прегледа притужби. Тријажни критерији у практичном раду и процјени притужби имају одлучујући значај, а ефекти су евидентни. То је препознато и истакнуто и у извјештају директорке Комисије за праћење рада судија у Калифорнији,¹⁹ госпође Викторије Хенли (Victoria Henley), која је утврдила да су запосленици КДТ-а током 2007. године ријешили 65% више притужби него запосленици Комисије у Нјујорку (New York-u), 42% више него запосленици Комисије у Тексасу, и 78% више него запосленици Комисије у Калифорнији. Овај тренд је настављен и у 2008. години, са тим да се индивидуални планови за сваког запосленог у КДТ-у заснивају и на овим критеријима, а унапређење тријажних критерија представља трајан задатак.

2.2.2. ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПЦИ

Дисциплински поступак се покреће подношењем дисциплинске тужбе од стране КДТ-а, а током 2008. године поднесено је 8 дисциплинских тужби првостепеној дисциплинској комисији ВСТС-а. Покренути дисциплински поступак пред ВСТС-ом може бити правоснажно окончан на сљедеће начине:

- изрицањем правоснажне одлуке дисциплинских комисија ВСТС-а након одржавања рочишта,²⁰
- прихватањем Споразума о заједничкој сагласности о утврђивању дисциплинске одговорности од стране дисциплинске комисије ВСТС-а,²¹

17 У току 2008. године поново су отворена 32 предмета, која су претходно била затворена, тако да је број отворених предмета порастао за 32. Наиме, чест је случај да се подносиоци притужби обрате КДТ-у и након што је предмет затворен, па КДТ, након процјене да су достављени нови релевантни подаци, поново отвара предмет.

18 Тријажни критерији су стандарди који се примјењују приликом обраде притужби. Од ових стандарда зависи да ли ће примљена притужба бити одбачена без прикупљања додатних информација или ће бити предмет претходне провјере или детаљне истраге. Тријажни критерији омогућавају квалитетнији рад на озбиљним притужбама, док притужбе које се у основи односе на незадовољство судским и тужилачким одлукама не одузимају превише ресурса са којима располаже КДТ.

19 Викторија Хенли (Victoria Henley) је Извјештај припремила након посјете КДТ-у, коју је организовао УСАИД. Извјештај је сачињен 19.9.2007. године.

20 У случају да је судија односно тужилац разријешен дужности коначном одлуком ВСТС-а, тада судија односно тужилац има могућност преиспитивања ове одлуке покретањем поступка пред Судом БиХ.

21 Споразум о заједничкој сагласности је споразум у којем се КДТ и судија/тужилац договоре о добровољном разрешењу дисциплинског поступка покренутог за наводни прекршај за који се судија/тужилац терети. Странке могу да се договоре које ће дисциплинске прекршаје судија/тужилац признати, као и о адекватној дисциплинској мјери. Споразум о заједничкој сагласности се доставља ВСТС-у, након чега предсједник ВСТС-а именује дисциплинску комисију која може да прихвати или одбије овај Споразум.

- прихватањем оставке судије или тужиоца од стране ВСТС-а,²² те
- обустављањем поступка због пензионисања, смрти или другог разлога престанка мандата судије или тужиоца.

Током 2008. године КДТ је окончао 20 дисциплинских предмета. Дисциплинске комисије ВСТС-а донијеле су укупно 18 правоћних одлука којима су ови предмети окончани.²³ Од 20 окончаних дисциплинских поступака, 6 их је покренуто током 2008. године, 12 током 2007. године и раније, а 2 поступка по захтјеву за суспензију²⁴ судије.

Табела 2.1.: Покренути и правоснажно окончани поступци у 2008. години

	Поступци покренути у 2008.	Правоснажно окончани поступци у 2008.			
		Покренути 2006. године и раније	Покренути 2007. године	Покренути 2008. године	УКУПНО
Судија	7	3	7	6	16
Предсједник суда	0	0	1	0	1
Додатни судија	0	0	0	0	0
Тужилац	0	0	1	0	1
Главни тужилац	1	0	0	0	0
Замјеник главног тужиоца	0	0	2	0	2
УКУПНО	8	3	11	6	20

ВСТС је код свих дисциплинских поступака окончаних до краја 2005. године утврдио дисциплинску одговорност судије односно тужиоца и изрекао једну или више дисциплинских мјера предвиђених Законом о ВСТС-у. У току 2006. године по први пут је правоснажно одбијена једна дисциплинска тужба и судија је ослобођен дисциплинске одговорности. Током 2007. године одбијене су четири дисциплинске тужбе, док је током 2008. године одбијена једна дисциплинска тужба. Једна дисциплинска тужба је одбачена због застаре вођења дисциплинског поступка из члана 72. став 1. Закона.²⁵

Током 2008. године изречено је 12 дисциплинских мјера и једна суспензија. Неки од дисциплинских поступака, који су окончани у 2008. години, покренути су у 2007. години. Окончана су два дисциплинска поступка по захтјеву за суспензију, те обустављена два дисциплинска поступка због пензионисања судије и оставке судије прије окончања дисциплинског поступка.

22 Уколико судија/тужилац поднесе оставку прије или након покретања дисциплинског поступка, обуставља се поступак утврђивања његове дисциплинске одговорности.

23 Двије од ових одлука су доносене 2007. године, али су предмети затворени 2008. године. Једна одлука се односила на поступак по захтјеву за суспензију. Једном одлуком је обустављен поступак због одласка судије у пензију. У два предмета (један по суспензији и један по тужби) ВСТС није донио одлуке, те их је КДТ самоиницијативно затворио. Овај број такође укључује 4 поступка који су окончани прихватањем споразума.

24 Законски термин је "привремено удаљење од вршења дужности", али се у овом тексту користи поједностављени термин „суспензија“.

25 Ради се о предмету против судије Суда БиХ, у коме је изречена дисциплинска мјера, али је након Одлуке Уставног суда БиХ предмет одбачен у поновљеном првостепеном поступку због застаре вођења дисциплинског поступка.

Табела 2.2.: Дисциплинске мјере у периоду од 2004. до 2008. године

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Писмена опомена	0	2	7	3	3
Јавна опомена	8	4	4	9	3
Смањење плате	7	8	4	9	4
Разрјешење	2	1	0	1	2
Оставке ²⁶	2	3	4	3	0
УКУПНО	19	18	19	25	12

На дан 31.12.2008. године у току су била 2 (два) дисциплинска поступка.

Потребно је да се напомене да су регистровани и случајеви дисциплинског рецидивизма. Против једног судије, који је већ претходно дисциплински санкционисан, покренут је дисциплински поступак због чињења нових дисциплинских прекршаја.

У 2008. години само 0,9 % носилаца правосудних функција је санкционисано или су поднијели оставке због дисциплинског поступка.

Поред утврђивања дисциплинске одговорности, КДТ истражује и пред ВСТС-ом заступа предмете који се односе на физичку, емоционалну, менталну или другу неспособност судија или тужилаца, која захтијева трајно или привремено удаљавање судије или тужиоца од вршења дужности или престанак мандата. У оваквим случајевима још није изграђена одговарајућа пракса, а постоје и нејасноће око примјене одговарајућих одредаба Закона о ВСТС-у.

2.2.3. ВРСТЕ ДИСЦИПЛИНСКИХ ПРЕКРШАЈА ЗБОГ КОЈИХ СУ ИЗРЕЧЕНЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ МЈЕРЕ

Дисциплински прекршаји за које је ВСТС у 2008. години донио дисциплинске одлуке²⁷, а који су дефинисани у члановима 56. и 57. Закона о ВСТС-у, могу се класификовати на сљедећи начин:

- Члан 56. тачка 8. Закона о ВСТС-у: Немарност или непажња у вршењу службених дужности (у четири случаја),
- Члан 56. тачка 9. Закона о ВСТС-у: Доношење одлука којима се очигледно крши закон или упорно и неоправдано кршење правила поступка (у једном случају),
- Члан 56. тачка 10. Закона о ВСТС-у: Неоправдано кашњење у изради одлука или у другим радњама у вези са вршењем дужности судије (у три случаја),
- Члан 56. тачка 13. Закона о ВСТС-у: Мијешање у поступање судије или тужиоца са намјером опструисања или потцењивања њихових активности (у једном случају),
- Члан 56. тачка 22. Закона о ВСТС-у: Понашање у суду и ван суда које доноси штету угледу судијске дужности (у два случаја),

26 Иако оставке нису предвиђене као дисциплинске мјере, потребно је да се укаже на њихово постојање како би се добила боља слика о стању у правосудју и дисциплинском систему. При томе се у овим извјештајима наводе само оне оставке које су у вези са почињеним дисциплинским прекршајима и поступцима за утврђивање дисциплинске одговорности носилаца правосудних функција, док се не наводе оставке које су резултат других разлога.

27 У већем броју одлука утврђена је одговорност судија за чињење више различитих дисциплинских прекршаја.

- Члан 56. тачка 23. Закона о ВСТС-у: Било какво друго понашање које представља озбиљно кршење службене дужности или доводи у питање повјерење јавности у непристраност и кредибилитет судства (у једном случају),
- Члан 57. тачка 9. Закона о ВСТС-у: Неоправдано кашњење у провођењу радњи у вези са вршењем дужности тужиоца или било какво поновљено непоштивање дужности тужиоца (у једном случају),
- Члан 57. тачка 19. Закона о ВСТС-у: Намјерно давање лажне, обмањиве или недовољне информације у вези са пријавама за радно мјесто, дисциплинским стварима, питањима унапређења и напредовања у служби или било којим другим питањима која су у надлежности ВСТС-а (у једном случају),
- Члан 57. тачка 22. Закона о ВСТС-у: Понашање у тужилаштву и ван тужилаштва које доноси штету угледу тужилачке функције (у два случаја).

2.2.4. ИНФОРМИСАЊЕ О РАДУ КДТ-а И САРАДЊА СА ПАРТНЕРИМА

Законом о ВСТС-у је прописано да су повјерљиве и тајне природе сви поступци или радње које се односе на наводе о повреди дужности или неспособности за вршење дужности, а које су подузете прије него што КДТ поднесе дисциплинску тужбу. У складу са овим одредбама, КДТ је и током 2008. године наставио са транспарентним начином рада у оквиру којег се не угрожавају принципи повјерљивости и тајности, а истовремено се јавности омогућава боље разумијевање дисциплинског система и надлежности КДТ-а.

Иако је до 2007. године КДТ извјештавао ВСТС о свом раду путем мјесечних извјештаја, од 2007. године се редовно достављају и тромјесечни, годишњи и посебни извјештаји, а ова пракса је настављена и у 2008. години. Посебне извјештаје КДТ доставља ВСТС-у када кроз своју праксу уочи одређене аномалије или посебности, које захтијевају доношење одређених одлука од стране ВСТС-а. Карактеристика посебних извјештаја јесте да КДТ у овим извјештајима ВСТС-у даје препоруке о могућим радњама које треба да се предузму, како би се уочене потешкоће превазишле.

На веб страници ВСТС-а објављују се све релевантне информације везане за рад ВСТС-а, КДТ-а и дисциплински систем правосуђа. Такође, путем веб странице ВСТС-а могуће је КДТ-у поднијети притужбу на рад судије и/или тужиоца. У току 2007. године уведена је и пракса да се на веб страници ВСТС-а објављују сажети о поднесеним дисциплинским тужбама, те све одлуке дисциплинских комисија ВСТС-а, осим одлука у којима је изречена мјера писмене опомене која се јавно не објављује.²⁸ Ова пракса је настављена и у 2008. години и показује се као релевантан извор информација за јавност, укључујући и медије, као и за носиоце правосудних функција.

Током 2008. године ВСТС је, у сарадњи са представницима правосудне заједнице и извршне власти, радио на изради нових постера КДТ-а, који ће у току 2009. године бити постављени у судовима и тужилаштвима заједно са новом брошуром, у којој су разумљивим и једноставним рјечником описане све фазе обраде притужби, почевши од момента подношења притужбе до окончања евентуално покренутог дисциплинског поступка. Ова брошура биће доступна свим особама које долазе у суд односно тужилаштво. Сваки подносилац притужбе од КДТ-а добија

28 Законом о ВСТС-у је прописана обавеза да се писмене опомене јавно не објављују.

примјерак ове брошуре уз обавијест којом се потврђује пријем и евидентисање притужбе, као и закључке КДТ-а по питању основаности уложене притужбе.

Издата је и џепна верзија Кодекса судијске и тужилачке етике која је достављена свим носиоцима правосудних функција у Босни и Херцеговини. КДТ је и на овај начин хтио допринијети јачању свијести носилаца правосудних функција о обавези поштивања етичких стандарда, без обзира на то да ли се ради о понашању унутар или ван службених просторија и без обзира на то да ли се ради о активностима током или ван радног времена.

Током 2008. године КДТ је одржао велики број презентација о дисциплинском систему правосуђа у БиХ, и то на бројним скуповима, укључујући састанке са удружењима судија и тужилаца, на семинарима судија и тужилаца посвећених етици, те пред делегацијама других земаља. Уз то, КДТ је током 2008. године сарађивао и са представницима владиних и невладиних, домаћих и међународних организација и институција у погледу унапређења система дисциплинске одговорности, а све са циљем размјене искустава и унапређења поштивања људских права и владавине права. Са истим циљем, одржано је и више састанака са представницима ОСЦЕ-а, ЈСДП-а и ЦИДА-е.

2.3. ПРЕПОРУКЕ

- Како би се унаприједио постојећи дисциплински поступак и обезбиједила његова једноставнија примјена, потребно је да се измијене и допуне постојеће одредбе Закона о ВСТС-у које се односе на поступак дисциплинске одговорности. Ова препорука документована је и у Стратегији за реформу сектора правде у Босни и Херцеговини, стратешки програм 1.3.3 Унаприједити одредбе које се односе на дисциплинску одговорност судија и тужилаца у оквиру Закона о ВСТС-у.
- Потребно је да се посвети додатна пажња едукацији запослених у КДТ-у у погледу адекватног поступања по притужбама, посебно укључујући вршење административних послова, те заступање дисциплинских предмета. Стога се препоручује Агенцији за државну службу БиХ да обезбиједи адекватну обуку запослених у КДТ-у која треба да:
 - а) унаприједи способност административног особља да правовремено и квалитетно пружа подршку у поступању по притужбама и дисциплинским предметима,
 - б) унаприједи индивидуалне вјештине потребне за истраживање притужби,
 - ц) унаприједи индивидуалне вјештине потребне за заступање дисциплинских тужби,
 - д) унаприједи интерне процедуре и механизме које КДТ користи.
- Код свих носилаца правосудних функција потребно је да се унапређује свијест о професионалним и етичким стандардима. Да би се остварио тај циљ, препоручује се да:
 - а) предсједници судова и главни тужиоци унутар својих судова и тужилаштва предводе дискусије у вези са етичким и професионалним стандардима, што може да допринесе унапређењу стандарда поступања односно понашања сваког припадника професионалне заједнице,
 - б) ентитетски центри за едукацију судија и тужилаца, у сарадњи са ВСТС-ом и КДТ-ом, припремају и проводе програме обуке судија и тужилаца из подручја познавања етичких и професионалних стандарда, тако да сваки носилац правосудних функција буде обухваћен том обуком барем једном у двије године.

- Потребно је да надлежни орган обезбиједи одговарајућа финансијска средства у циљу адекватног информисања грађана о мандату ВСТС-а и КДТ-а, и то финансирањем израде ДВД-а.

ПОГЛАВЉЕ 3. ПРАВОСУДНА СТРАТЕГИЈА И ЗАКОНОДАВСТВО

3.1. УВОД

Надлежности ВСТС-а у области правосудне стратегије и законодавства дефинисане су чланом 17. тачка 28. Закона о ВСТС-у и састоје се у давању мишљења на нацрте закона и прописа, покретању поступака усвајања закона и прописа, те давању мишљења о важним питањима која могу утицати на правосуђе и смјерница судовима и тужилаштвима из своје надлежности.

У складу са тим, ВСТС је и у 2008. години, у сарадњи са домаћим и међународним партнерима, учествовао у дефинисању кључних стратешких праваца сектора правосуђа у Стратегији за реформу сектора правде у БиХ и Стратегије за рад на предметима ратних злочина.

Покренуте су иницијативе за усвајање измјена закона о платама и надокнадама судија и тужилаца и усвајање Закона о тужилаштвима у ФБиХ. Поред наведеног, ВСТС је разматрао приједлог измјена и допуна Закона о судовима у Републици Српској, нацрт Закона о државној служби у ФБиХ и нацрт Закона о малољетним учиниоцима кривичних дјела и кривичноправној заштити дјецe и омладине.

3.2. АКТИВНОСТИ И РЕЗУЛТАТИ ОСТВАРЕНИ У 2008. ГОДИНИ

3.2.1. СТРАТЕГИЈА ЗА РАД НА ПРЕДМЕТИМА РАТНИХ ЗЛОЧИНА

Државну стратегију за рад на предметима ратних злочина усвојио је Савјет министара БиХ на сједници одржаној 29.12.2008. године. Стратегију је припремила Радна група коју је основало Министарство правде БиХ у јулу 2007. године и у чији састав су били укључени представници Министарства правде БиХ, Министарства финансија и трезора БиХ, Министарства безбједности БиХ, ВСТС-а, Тужилаштва БиХ, Суда БиХ, Државне агенције за истрагу и заштиту (СИПА), као и представници ентитетских министарстава правде и финансија, те представник Брчко Дистрикта БиХ.

Поред разматрања овог питања на редовним сједницама Савјета, у 2008. години је одржана и ванредна сједница посвећена стратешким питањима везаним за процесуирање ратних злочина. Усвојена су и два мишљења у којима ВСТС наглашава своју опредељеност за јачање капацитета и унапређење организације у оквиру постојећег система, те децентрализацију система суђења у предметима ратних злочина, односно пренос надлежности за суђење у појединачним предметима на ентитетско правосуђе и правосуђе Брчко Дистрикта БиХ.

3.2.2. СТРАТЕГИЈА ЗА РЕФОРМУ СЕКТОРА ПРАВДЕ У БИХ

Стратегију за реформу сектора правде у БиХ усвојио је Савјет министара БиХ на сједници која је одржана 23.6.2008. године. Процес израде Стратегије за реформу сектора правде у БиХ отпочео је крајем 2006. године и у њему су, поред представника осталих институција, учествовали и представници ВСТС-а.

Стратегија обухвата пет стубова: правосуђе, извршење кривичних санкција, приступ правди, подршку економском расту и координисан, добро руковођен и одговоран сектор. Најзначајнији ангажман ВСТС-а односио се на дефинисање стратешких програма везаних за стуб правосуђа, као и припрему Акционог плана за њихову имплементацију дефинисањем конкретних активности, рокова, одговорних институција и индикатора провођења тих активности.

Према једном од закључака Министарске конференције, одржане 17.12.2008. године, одговорне институције сектора правде у БиХ ће у своје стратешке планове и годишње програме рада уградити кључне активности дефинисане Акционим планом. ВСТС је у свој план рада за 2009. годину уградио активности дефинисане Акционим планом, те предвидио ревизију Стратешког плана ВСТС-а, односно његово усклађивање са Стратегијом за реформу сектора правде у БиХ.

3.2.3. ПЛАТЕ И НАДОКНАДЕ НОСИЛАЦА ПРАВОСУДНИХ ФУНКЦИЈА

Тренутно важећи закони о платама судија и тужилаца донесени су крајем 2005. године. Доношењем ових закона успостављен је усклађен систем којим су плате судија и тужилаца у свим дијеловима БиХ изједначене. Имајући у виду да су се околности од ступања на снагу закона до данас значајно измијениле, наметнула се потреба за прилагођавањем прописа који регулишу ову проблематику постојећој ситуацији и околностима. Ово се, прије свега, односи на пораст просјечне мјесечне нето плате у БиХ и инфлациона кретања у периоду од ступања на снагу закона 1.1.2006. године до половине 2008. године, те чињеницу да у овом периоду плате судија и тужилаца нису могле бити адекватно кориговане и прилагођене насталим измјенама због ограничавајуће одредбе у основном тексту закона којом је пораст плата носилаца правосудних функција условљен порастом просјечне плате у БиХ на ниво од 800 КМ.

Надаље, Парламентарна скупштина БиХ је у јуну 2008. године усвојила закључак којим је Савјет министара БиХ задужен да изради приједлог Закона о платама и другим надокнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине и достави га у парламентарну процедуру. Како би се очувао принцип хармонизације и јединственог регулисања материјалних права на свим нивоима правосуђа, неопходно је обезбиједити да измјене Закона о платама на нивоу БиХ буду праћене усклађивањем регулативе и на ентитетском нивоу и у Брчко Дистрикту БиХ. Поред тога, досадашња примјена закона о платама показала је да одређена рјешења прописана у основном тексту требају бити дорађена, те да постоји потреба да се закони допуне прописивањем одређених права за носиоце правосудних функција.

Стога је Савјет, на сједници одржаној 19.6.2008. године, донио одлуку о покретању иницијативе за оснивање Радне групе за разматрање питања плата и надокнада носилаца правосудних функција на нивоу БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Ова Радна група је окончала активности на припреми нацрта закона о измјенама и допунама закона о платама и другим надокнадама судија и тужилаца на сва четири нивоа, те исти доставила ВСТС-у на разматрање. Након што су предложени закони размотрени на сједници Савјета, одржаној 11.9.2008. године, приједлог текста нацрта закона о измјенама и допунама закона о платама достављен је Министарству правде БиХ, ентитетским министарствима правде и Правосудној комисији Брчко Дистрикта БиХ на разматрање и покретање процедуре предлагања и усвајања.

3.2.4. ЗАКОН О СУДОВИМА У РС

Министарство правде Републике Српске је у току 2008. године ВСТС-у у два наврата доставило приједлог нацрта закона о измјенама и допунама Закона о судовима у Републици Српској, којим се предвиђа оснивање привредних судова, њихова надлежност, као и друга питања неопходна за њихово функционисање.

Са тим у вези ВСТС је извршио анализу која је показала да оснивање посебних судова за рјешавање предмета привредних спорова не представља једини начин за побољшање стања у области рјешавања привредних спорова, те да друге мјере могу бити економичније и ефикасније рјешење за унапређење постојећег система. Тако је ВСТС, између осталог, предложио повећање броја судија у привредним одјељењима при основним судовима, проширење надлежности за поступање у споровима мале вриједности на све судове у РС и разматрање могућности успостављања критерија за утврђивање приоритета у предметима који се воде пред привредним одјељењима. У мишљењу, које је ВСТС донио на сједници одржаној 13.11.2008. године, наглашава се да се предложеним измјенама Закона о судовима у РС нарушава систем јединствене организације судова утврђен постојећим ентитетским законима о судовима, као и Законом о судовима Брчко Дистрикта БиХ. Осим наведеног, ВСТС је дао и конкретне сугестије у вези са предложеним одредбама, како би се текст предложеног закона усагласио са ширим законским оквиром, прије свега са Законом о ВСТС-у.

3.2.5. ЗАКОН О ТУЖИЛАШТВИМА У ФБИХ

Тужилачки систем у ФБиХ регулисан је кроз десет кантоналних закона и један закон на нивоу ФБиХ. Будући да би доношење јединствене легислативе, којом се регулише ова област у ФБиХ, допринијело повећању ефикасности у раду тужилаштва, ово питање је предвиђено и у Стратегији за реформу сектора правде, као и у Стратешком плану ВСТС-а.

ВСТС је у фебруару 2008. године, оснивањем Радне групе, покренуо иницијативу за израду радног материјала Закона о тужилаштвима у ФБиХ. У саставу Радне групе били су представници Тужилаштва ФБиХ, Републичког тужилаштва РС, Тужилаштва Брчко Дистрикта БиХ, Кантоналног тужилаштва Зеничко-добојског кантона и Кантоналног тужилаштва Херцеговачко-неретванског кантона.

Радна група се, приликом израде нацрта Закона, определијелила да текст Закона у највећој могућој мјери буде усклађен са Законом о тужилаштвима у Републици Српској, водећи рачуна о уставној структури ФБиХ. Радни материјал Закона о тужилаштвима у ФБиХ, којег је ВСТС разматрао на сједници одржаној 26.8.2008. године, достављен је Федералном министарству правде.

Иако је поступак усвајања нацрта Закона још увијек у току, ВСТС је већ подузео активности на доношењу пратећих подзаконских аката оснивањем Радне групе за израду Правилника о унутрашњој организацији и Правилника о унутрашњем пословању у тужилаштвима у ФБиХ.

3.2.6. ПРЕГЛЕД ОСТАЛИХ ПРОПИСА РАЗМАТРАНИХ ОД СТРАНЕ ВСТС-а

Нацрт Закона о државним службеницима у органима државне службе у Федерацији Босне и Херцеговине, предлагач Федерално министарство правде. Преднацрт Закона је ВСТС-у накнадно достављен на његов захтјев. ВСТС је, разматрајући предложени текст, истакао да је неопходно да се из примјене овог Закона изузму стручни сарадници и савјетници у судовима и тужилаштвима у ФБиХ и да се предсједницима судова, главним тужиоцима или ВСТС-у остави могућност да именују секретаре судова и тужилаштва.

Нацрт Закона о малољетним учиниоцима кривичних дјела и кривичноправној заштити дјеце и омладине, предлагач Министарство правде БиХ. ВСТС је дао приједлоге за провођење низа активности, попут анализе утицаја предложених рјешења на ефикасност и организациону структуру судова и тужилаштва и процјене финансијских ефеката. Будући да предложене мјере не би било могуће спровести прије усвајања овог закона, ВСТС је предложио да се прелазним и завршним одредбама пропише (дужи) временски период од ступања Закона на снагу до почетка његове примјене (вацатио легис), и то у трајању од најмање годину дана.

ВСТС је разматрао и подржао иницијативу УСАИД/ЈСДП-а за покретање пројекта реформе извршног поступка и израђивање радне верзије релевантних закона о извршном поступку, као и иницијативу да се пројекат, као модел, реализује у Брчко Дистрикту БиХ.

3.3. ПРЕПОРУКЕ

- Очување успостављеног уједначеног система плата носилаца правосудних функција у БиХ је од изузетног значаја. ВСТС је у координацији са представницима професионалне заједнице припремио одговарајуће приједлоге измјена постојећег сета закона о платама судија и тужилаца и са тим у вези препоручује да:
 - Парламентарна скупштина БиХ усвоји Закон о измјенама и допунама Закона о платама и другим надокнадама у правосудним институцијама на нивоу БиХ,
 - Парламент Федерације БиХ усвоји Закон о измјенама и допунама Закона о платама и другим надокнадама судија и тужилаца у ФБиХ, уз претходно усвајање Закона о платама и другим надокнадама судија и тужилаца у Федерацији БиХ који је наметнуо Високи представник,
 - Народна скупштина РС усвоји Закон о измјенама и допунама Закона о платама и другим надокнадама судија и тужилаца у РС,
 - Скупштина Брчко Дистрикта БиХ усвоји Закон о измјенама и допунама Закона о платама и другим надокнадама судија и тужилаца у Брчко Дистрикту БиХ.

- Имајући у виду значај усвајања јединственог Закона о тужилаштвима у ФБиХ предлаже се да Федерално министарство правде, након разматрања радног материјала односно нацрта Закона, којег је припремила Радна група коју је основао ВСТС, покрене процедуру његовог усвајања. У поступку даљњег разматрања и предлагања Закона ВСТС остаје отворен за сваки облик сарадње који може да допринесе усвајању што квалитетније регулативе у овој области.

ПОГЛАВЉЕ 4. ПРАВОСУДНА УПРАВА

4.1. УВОД

Судски систем у Босни и Херцеговини се, не укључујући уставне судове, састоји од:

- 48 првостепених судова (28 у ФБиХ, 19 у РС-у и један у Брчко Дистрикту БиХ),
- 16 другостепених судова (10 у ФБиХ, 5 у РС-у и један у Брчко Дистрикту БиХ),
- два ентитетска врховна суда и
- Суда БиХ.

Тужилачки систем састоји се од 20 тужилаштава:

- 10 кантоналних у ФБиХ,
- 5 окружних у РС-у,
- Окружног тужилаштва Бања Лука Посебног одјељења за сузбијање организованог и најтежих облика привредног криминала - Специјалног тужилаштва,
- Тужилаштва Брчко Дистрикта БиХ,
- 2 ентитетска тужилаштва и
- Тужилаштва БиХ.

Кључне надлежности ВСТС-а у области правосудне управе односе се на одобравање и праћење примјене правилника о унутрашњем пословању судова и тужилаштава, утврђивање критерија за оцјењивање рада судија и тужилаца и критерија за рад судова и тужилаштава, као и утврђивање броја носилаца правосудних функција након консултација са предсједником суда или главним тужиоцем, те надлежним министарствима правде и финансија.

У извршењу ових надлежности и реализацији свих других активности које су усмјерене на повећање ефикасности рада судова и тужилаштава, ВСТС-у подршку пружа Стална комисија за правосудну управу ,уз помоћ Одјељења за правосудну управу Секретаријата ВСТС-а.

4.2. АКТИВНОСТИ И РЕЗУЛТАТИ ОСТВАРЕНИ У 2008. ГОДИНИ

4.2.1. НОРМА - -МЈЕРЕЊЕ КВАНТИТЕТА РАДА СУДИЈА

Мјерење квантитета рада судија је битно како за оцјењивање њихове ефикасности, тако и за мјерење ефикасности судова односно правосудног система у цјелини. Постојећи систем мјерења квантитета рада судија у Босни и Херцеговини утврђен је на застарјелом концепту оријентационих норми (утврђених 80-тих година прошлог вијека). Оне почивају на једноставној евиденцији броја предмета које судија заврши у одређеном временском периоду. При томе се у обзир не узима комплексност појединог предмета, нити начин (мериторни или процесни) његовог завршавања. Овакав начин одређивања норми дјелује дестимулационо на оне судије које напорно раде на рјешавању компликованих предмета. Истовремено је овај систем постао један од узрока гомилања великог броја предмета чије рјешавање траје неразумно дуго (тзв. стари предмети).

Узимајући у обзир наведено, ВСТС је донио одлуку да застарјели и непоуздани систем мјерила замијени увођењем новог начина процјењивања ефикасности рада судија, који би се темељио на времену које судија ефективно утроши на предузимање појединих процесних радњи односно на рјешавање предмета. Процјена утрошеног времена би се проводила на основу унапријед утврђених норматива (у даљем тексту: временска мјерила²⁹), односно просјечно потребног времена за завршетак сваке процесне радње, а како би се у коначном облику добило укупно вријеме потребно за завршавање одређеног предмета. Од временских мјерила се очекује да омогуће објективније сагледавање учинка свих судија и да се повећа њихова мотивација за рад на захтјевнијим предметима, чиме би се засигурно смањило број старих предмета.

Сходно тој одлуци, радне групе које је оформио ВСТС и које чине судије са свих нивоа правосудног система у БиХ, утврдиле су приједлог временских мјерила за све основне судске реферате. У периоду од 1.10.2006. године до 1.4.2007. године завршено је тестирање предложених временских мјерила у осам судова, на основу којег је закључено да је потребан додатни ангажман радних група на даљњем дефинисању временских мјерила. Током 2008. године радне групе су радиле на финализацији овог сложеног задатка који ће имати дугорочне ефекте на функционисање правосудног система БиХ. Сходно инструкцијама ВСТС-а, радне групе ће ВСТС-у почетком 2009. године предочити нови приједлог временских мјерила, који ће потом бити прослијеђен судовима на коментар. Планом рада ВСТС-а за 2009. годину предвиђено је да се процес финализације и доношења временских мјерила оконча током ове године, након чега ће да услједи њихова примјена.

4.2.2. ОЦЈЕЊИВАЊЕ РАДА СУДИЈА И ТУЖИЛАЦА

ВСТС, у складу са чланом 17. тачка 22. Закона о ВСТС-у, утврђује критерије за оцјењивање рада судија и критерије за оцјењивање рада тужилаца. На основу тих критерија предсједници судова и главни тужиоци проводе годишње оцјењивање рада судија и стручних сарадника у општинским и основним судовима и годишње оцјењивање рада тужилаца. Критерији узимају у обзир више елемената на основу којих се процјењује квантитет (оријентациона норма) и квалитет рада, стручност, ажурност, однос према раду и сл. Сабирањем оцјена по наведеним елементима добија се укупна општа годишња оцјена рада.

Кад је ријеч о критеријима за оцјењивање судија, Стална комисија за правосудну управу је у току 2008. године разматрала сугестије представника правосудне заједнице у погледу појединих елемената ових критерија. Посебна пажња посвећена је кориговању оријентационих норми за одређене судске реферате (нпр. прекршајне), а разматрају се и евентуалне измјене постојећег начина рачунања квалитета рада судија и стручних сарадника. Извјесно је да ће током 2009. године доћи до битних измјена критерија и у вези са елементом оцјењивања по основу квалитета рада судија.

Наведена кориговања оријентационе норме, са циљем што правилнијег оцјењивања квантитета рада судија, неопходна су до увођења временских мјерила као новог, знатно објективнијег начина праћења резултата рада судија.

Како би процес годишњег оцјењивања рада судија и тужилаца био што објективнији и транспарентнији, ВСТС је у 2008. години, на приједлог Сталне комисије за правосудну управу, рјешавао приговоре судија и тужилаца на годишњу оцјену рада за претходну годину.

4.2.3. ПРАВИЛНИК О УНУТРАШЊЕМ СУДСКОМ ПОСЛОВАЊУ

На основу члана 17. тачке 19. и 30. Закона о ВСТС-у, те одговарајућих одредби Закона о судовима ФБиХ, РС и Брчко Дистрикта БиХ, ВСТС је 29.5.2008. године донио одлуку о усвајању Правилника о унутрашњем судском пословању, који је објављен у „Службеном гласнику БиХ, бр. 57/08“. Правилник је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ“, а његова примјена је почела 90 дана од дана његовог ступања на снагу, односно од 23.10.2008. године.

29 Увођење временских мјерила представља стратешко питање дефинисано у Стратегији за реформу сектора правде БиХ за период 2009.-2013., као и у Акционом плану провођења Европског партнерства са Босном и Херцеговином.

У изради Правилника учествовали су, поред представника ВСТС-а и судова, и представници ентитетских министарстава правде и Правосудне комисије Брчко Дистрикта БиХ.

Правилником је уређена организација и начин унутрашњег пословања општинских, основних, кантоналних, окружних судова, Апелационог суда Брчко Дистрикта БиХ и врховних судова у Босни и Херцеговини, те друга питања значајна за унутрашње судско пословање. Правилник се, сходно члану 186., не примјењује на питања унутрашњег судског пословања у Суду Босне и Херцеговине, због његове специфичне надлежности и унутрашње организације која је уређена Пословником о раду Суда БиХ („Службени гласник БиХ, бр. 82/05“).

Правилником су створене претпоставке за унапређење стања у области судске управе. Тако Правилник, између осталог, омогућава предсједницима судова да за одређене административно-техничке послове у вези са управљањем судом овласте секретаре судова. Такођер, дефинисана су одређена рјешења чији је циљ да се унутар суда тачно одреди одговорност за поштивање рокова за узимање предмета у рад и за доношење судских одлука. Правилник је уједно и први пропис којим су регулисана питања аутоматског управљања предметима и кориштења информационо-комуникационих технологија у судовима.

Савјет је 29.10.2008.године донио одлуку о формирању Радне групе за праћење примјене Правилника са задатком да без прекида прати његову примјену и пружа подршку ВСТС-у у вези са извршавањем надзора над примјеном Правилника.

4.2.4. СИСТЕМАТИЗАЦИЈА БРОЈА НОСИЛАЦА ПРАВОСУДНИХ ФУНКЦИЈА

Према члану 17. тачка 25. Закона о ВСТС-у, ВСТС је надлежан да, након договора са предсједником суда или главним тужиоцем, те надлежним министарствима правде и финансија, утврђује број носилаца правосудних функција (судије, додатне судије, замјеници главног тужиоца и тужиоци, виши стручни сарадници, стручни сарадници у општинским и основним судовима). Утврђивање оптималног броја носилаца правосудних функција је и једно од стратешких питања утврђених у Стратегији за реформу сектора правде у БиХ за период од 2009. до 2013. године, те један од стратешких приоритета дефинисаних у Стратешком плану ВСТС-а за период од 2007. до 2012. године.

Са тим у вези, ВСТС је 8.5.2008.године донио одлуку о оснивању Радне групе за систематизацију броја носилаца правосудних функција са задатком да сачини критерије на основу којих ће бити одређен оптималан број носилаца правосудних функција у правосуђу БиХ. Радна група ће да изврши договоре са тијелима надлежним за финансирање рада судова и другим релевантним институцијама, сачинити анализу и дати препоруку ВСТС-у у погледу броја судија, тужилаца и стручних сарадника у сваком суду и тужилаштву у Босни и Херцеговини.

Радна група је са тим циљем припремила прелиминарну анализу података о раду судова за период од 1.1.2004. године до 31.12.2008. године. Ова анализа ће бити основа за договоре са предсједницима судова, које ће се реализовати почетком 2009. године. Планом рада ВСТС-а предвиђено је да до краја априла 2009. године буде окончана и анализа рада тужилаштва за период од 2004. до краја 2008. године, те утврди оптималан број носилаца правосудних функција у БиХ. Тиме ће се створити претпоставке да се, у сарадњи са надлежним органима извршне власти, у правосудним институцијама обезбиједи кадровски ресурси који су потребни за ефикаснији рад, посебно у погледу смањења броја неријешених предмета.

4.2.5. ЗАСТАРИЈЕВАЊЕ ПРЕДМЕТА У СУДОВИМА И ТУЖИЛАШТВИМА

Током 2008. године уочено је да је у мањем броју предмета у појединим судовима и тужилаштвима наступила застара, усљед чега није било могуће даље поступање по тим предметима. Ријеч је о кривичним и прекршајним предметима, те о предметима извршења кривичних и прекршајних санкција. Обзиром на релевантне одредбе процесних закона, разлози за

наступање застара могу бити објективни и субјективни. Како би се разлози за појаву застаријевања предмета реално сагледали, ВСТС је у току 2008. године од судова и тужилаштва прикупио релевантне податке, као и детаљна објашњења на основу којих је закључено да су разлози застаријевања углавном објективне природе (нпр. недоступност оптуженог).

И поред тога, ВСТС је у децембру 2008. године одржао састанак са предсједницима судова и главним тужиоцима, на којем је закључено да ће ВСТС овом питању у 2009. години да посвети посебну пажњу, те да се од предсједника судова и главних тужилаца очекује да подузимају све расположиве мјере како би се спријечило наступање застаре предмета.

4.2.6. ПОСЈЕТЕ СУДОВИМА И ТУЖИЛАШТВИМА

ВСТС је у периоду од септембра до децембра 2008. године организовао радне посјете једном броју судова и тужилаштва са циљем директног увида у стање у тим институцијама и проблеме са којима се сусрећу. Овим посјетама је обухваћено 12 судова и 8 тужилаштва, укључујући и Врховни суд ФБиХ и Врховни суд РС, Федерално тужилаштво ФБиХ и Републичко тужилаштво РС. Ова активност ће да се настави и током 2009. године са циљем да се обиђу све правосудне институције у БиХ.

Током ових посјета обављени су разговори са предсједницима судова и главним тужиоцима, те са свим носиоцима правосудних функција у тим институцијама. Поред тога, представници ВСТС-а су се сусрели и са појединим кантоналним министрима правде.

Ове посјете биле су прилика за упознавање са специфичностима сваке посјећене институције, али и за идентификовање питања која су од значаја за све правосудне институције, односно од општег интереса за професионалну заједницу. Она се првенствено односе на потребу за побољшањем материјалног статуса носилаца правосудних функција, бржом процедуром попуњавања упражњених позиција у судовима и тужилаштвима, усаглашавањем функционалности ЦМС-а са примједбама и сугестијама судија, стварањем механизма за уједначавање судске праксе и финализацијом анализе систематизације броја носилаца правосудних функција.

У посјећеним судовима и тужилаштвима констатовано је да је пракса радних посјета ВСТС-а веома корисна и да треба бити настављена.

4.3. ПРЕПОРУКЕ

- Анализом података о раду појединих судова и тужилаштва уочен је проблем великих заостатака у смислу неријешених предмета. Како би се овај проблем ријешено, потребно је да предсједници судова и главни тужиоци осмисле и проведу организационе и друге интерне мјере које би допринијеле ефикаснијем кориштењу постојећих људских и материјалних ресурса, а ради обезбјеђивања вишег нивоа ажурности овим судовима и тужилаштвима.
- Већ сада је извјесно да ће анализа броја носилаца правосудних функција у једном броју судова и тужилаштва дати резултате који ће утврдити потребе да се број судија и стручних сарадника односно тужилаца повећа. Како би се предстојеће одлуке ВСТС-а о повећању броја позиција носилаца правосудних функција реализовале, неопходно је и да надлежни органи законодавне и извршне власти подрже овај процес издвајањем додатних буџетских средстава.
- У појединим судовима и тужилаштвима је у протеклом периоду дошло до застаре једног броја предмета из субјективних разлога. С обзиром да овај вид неажурног поступања може озбиљно штетити угледу правосуђа, потребно је да предсједници судова и главни тужиоци предузму све мјере са циљем максималног ажурирања рада по предметима у којима, евентуално, постоји могућност да дође до застаре.

ПОГЛАВЉЕ 5. ИНФОРМАТИЗАЦИЈА ПРАВОСУЂА

5.1. УВОД

Информатизација правосуђа обухвата све аспекте систематског увођења информационе и комуникационе технологије (ИКТ) у судове и тужилаштва широм БиХ, укључујући хардвер, софтвер, апликативне програме, мрежна рјешења, кориштење људских ресурса, контролу релевантних процеса промјена, као и остале везане пословне процесе.

Ове активности реализују Одјељење за ИКТ и ИКТ/ЦМС пројекат ВСТС-а уз подршку донатора, Европске комисије, те влада Шведске, Низоземске и Норвешке, које заједнички финансирају овај пројекат. Поред тога, у 2008. години су за потребе информатизације судова и тужилаштва одобрена и значајна средства из буџета БиХ.

Информатизација правосуђа представља један од стратешких програма Стратегије за реформу сектора правде у БиХ за период 2009.-2013. Информатизација је један од стратешких циљева утврђених у Стратешком плану ВСТС-а за период 2007.-2012., а уврштена је и у активности које су зацртане Акционим планом провођења Европског партнерства са Босном и Херцеговином.

5.2. АКТИВНОСТИ И РЕЗУЛТАТИ ОСТВАРЕНИ У 2008. ГОДИНИ

5.2.1. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И РАЗВОЈ ПРАВОСУДНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА

5.2.1.1. Имплементација система за аутоматско управљање предметима у судовима (ЦМС)

Користећи позитивна искуства из претходне године, имплементација ЦМС-а у судовима се у 2008. години одвијала искључиво уз учешће регионалних тимова, оформљених за потребе сваког кантона односно округа. У саставу тимова су ИКТ службеници, приправници, волонтери и остало судско особље из сваког суда у поједином кантону/округу. Намјера је да чланови регионалних тимова, након завршетка процеса имплементације, наставе пружати подршку осталим корисницима, те као тренери врше обуку нових корисника.

Сваки од пет тимова чине три едукатора, што омогућава истовремену имплементацију ЦМС-а на пет локација. ЦМС едукатори најприје обучавају чланове регионалних тимова за кориштење ЦМС апликације, након чега заједнички врше имплементацију ЦМС-а у свим судовима одређеног кантона/округа. ЦМС едукатори су у овом процесу ментори члановима регионалног тима. Ова методологија рада значајно је убрзала ток имплементације, па је у току 2008. године ЦМС реализован у 37 првостепених и 11 другостепених судова, што је за 90% више у односу на првобитни план за 2008. годину, којим је имплементација ЦМС-а била предвиђена у укупно 27 судова. Убрзани темпо имплементације омогућио је да се пројектни ресурси током 2009. године више усмјере на унапређење софтвера, те додатну ЦМС обуку „мање успјешних” корисника.

Од укупно 66 судова, у којима је предвиђена имплементација ЦМС-а, до 31.12.2008. године ЦМС је у потпуности реализован у 61 суду (92,42%) и у појединим одјељењима Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине и Врховног суда Републике Српске.

Слика 5.1.: Статус имплементације ЦМС-а 31.12.2007. и 31.12.2008. године

Табела 5.1.: Подаци о обиму кориштења ЦМС-а у судовима 31.12.2008. године

Опис	Број
Укупан број регистрованих корисника у ЦМС-у	2 863
Укупан број регистрованих предмета у ЦМС-у	492 394
Укупан број докумената у ЦМС-у	6 208 502
Укупан број заказаних рочишта у ЦМС-у	317 396

5.2.1.2. Развој нових функционалности ЦМС система

У току године завршена је нова верзија ЦМС-а (ЦМС 2008), коју карактерише могућност израде нових статистичких извјештаја заснованих на захтјевима Радне групе за стратешко планирање и развој ЦМС-а. Ови извјештаји обухватају, између осталог, извјештаје о трајању предмета, извјештаје о предметима у којима нису предузете никакве активности, извјештаје о предметима у којима је поднесена жалба и извјештаје о предметима у којима је донесена одлука.

Развијене су и проведене нове функционалности потребне за повезивање ЦМС-а са регистром грађана. Захваљујући наведеном, сви корисници ЦМС-а сада могу да имају онлине приступ подацима о физичком лицу који су похрањени у регистру грађана. Приступ подацима је заснован на ЈМБ (јединственом матичном броју).

Како би се обезбиједила ефикасна размјена података између судова и тужилаштва, судска верзија ЦМС софтвера доживјела је значајне измјене. Тако су у 2008. години развијене бројне нове функционалности:

- регистрација доставе сваког документа у предмету,
- нови модул за спајање и раздвајање предмета,
- електронска размјена докумената између судова и тужилаштва,
- увођење бар код читача за регистровање доставница,
- модул за регистрацију притвора, затвора и казни, те
- модул за праћење извршења притвора, затвора и казни.

Ова верзија ЦМС-а већ је реализована у Општинском и Кантоналном суду у Горажду, а пројектним планом за 2009. годину предвиђена је имплементација и у осталим судовима у земљи.

На основу одлуке ВСТС-а из септембра 2008. године, ангажовани су експерти за израду образаца за потребе ЦМС-а са задатком да изврше ревизију постојеће и дају усаглашени приједлог финалне листе са називима судских докумената, да провјере материјално-правну исправност постојећих образаца и да евентуално предложе нове обрасце за документе из финалне листе за подручје цијеле земље. Експертни тимови су направили преко 6 000 ЦМС образаца. Уношење и повезивање образаца у ЦМС систем су планирани за 2009. годину. Како би се обезбиједило поштивање уставних права грађана, обрасци су доступни на свим језицима у службеној употреби у БиХ.

Одјељене за ИКТ је предузело низ активности усмјерених према оптимизацији кориштења ресурса ЦМС сервера, међу којима промјену оперативних система апликативних сервера смјештених у ВСТС-овом центру за податке са Windows 2003 на Oracle Linux 4, како би исти могли да подржају повећано оптерећење проузроковано повећањем броја ЦМС судова и корисника, као и верификацију инсталација и конфигурација сервера ЦМС база података коју је обавио експерт Орацле-а за Real Application Cluster.

Одјељење за ИКТ је током цијеле 2008. године администрирало и одржавало сервер ЦМС базе података и ЦМС апликационе сервере, користећи врхунске алате за надгледање, праћење и конфигурацију сервера. Захваљујући томе, администратори база података располажу детаљним информацијама везаним за корисничке сесије, ЦПУ (централне процесне јединице) и искориштеност система за похрањивање података на серверима база података и апликационим серверима.

5.2.1.3. Развој и имплементација система за аутоматско управљање предметима у тужилаштвима (ТЦМС)

ВСТС је у мају 2008. године основао Радну групу за пружање стручне помоћи у изради Система за аутоматско управљање предметима у тужилаштвима (ТЦМС). Ова Радна група је имала задатак да размотри приједлоге аналитичко-дизајнерског тима у вези са развојем ТЦМС-а, процијени оправданости истих и оформи тимове корисника који су задужени за прављење нових и побољшање постојећих функционалности

Одјељење за ИКТ је, у сарадњи са ИКТ/ЦМС пројектом, извршило функционалну и организациону анализу радних процеса у тужилаштвима на свим нивоима у БиХ. На основу ове анализе израђен је пројектни приједлог за ТЦМС, који укључује детаљну спецификацију функција тужилачког софтвера. Све функционалности предвиђене у ТЦМС-у представљене су члановима Радне групе која их је, уз мање корекције, усвојила.

Предвиђене функције ТЦМС-а укључују:

- кориштење модула за регистрацију докумената и покретање предмета,
- кориштење модула за додјелу различитих задатака различитим групама особља у тужилаштвима,
- аутоматско обавјештавање о догађајима између везаних предмета у судовима и тужилаштвима,
- електронску размјену докумената између судова и тужилаштва,
- кориштење модула за спајање и раздвајање предмета и модула за регистрацију доставе и пријема документа,
- увођење бар код читача за регистровање слања и пријема доставница,
- кориштење модула за регистрацију притвора/затвора, санкција и казни,
- кориштење модула за праћење извршења притвора/затвора, санкција и казни,
- могућност израде различитих статистичких извјештаја за тужилаштва.

Особље ИКТ/ЦМС пројекта извршило је тестирање ТЦМС-а на развојној бази, након чега се приступило пилот имплементацији у Кантоналном тужилаштву у Горажду и у Тужилаштву Посавског кантона. Будући да је увођење ТЦМС-а подразумијевало употребу нових, до тада непостојећих функционалности које су уграђене и у нови ЦМС софтвер, као што су електронска размјена докумената између судова и тужилаштава, примјена бар код технологије и слично, пилот имплементација ТЦМС-а одвијала се паралелно са имплементацијом нове верзије ЦМС-а у судовима на подручју Босанско-подрињског и Посавског кантона.

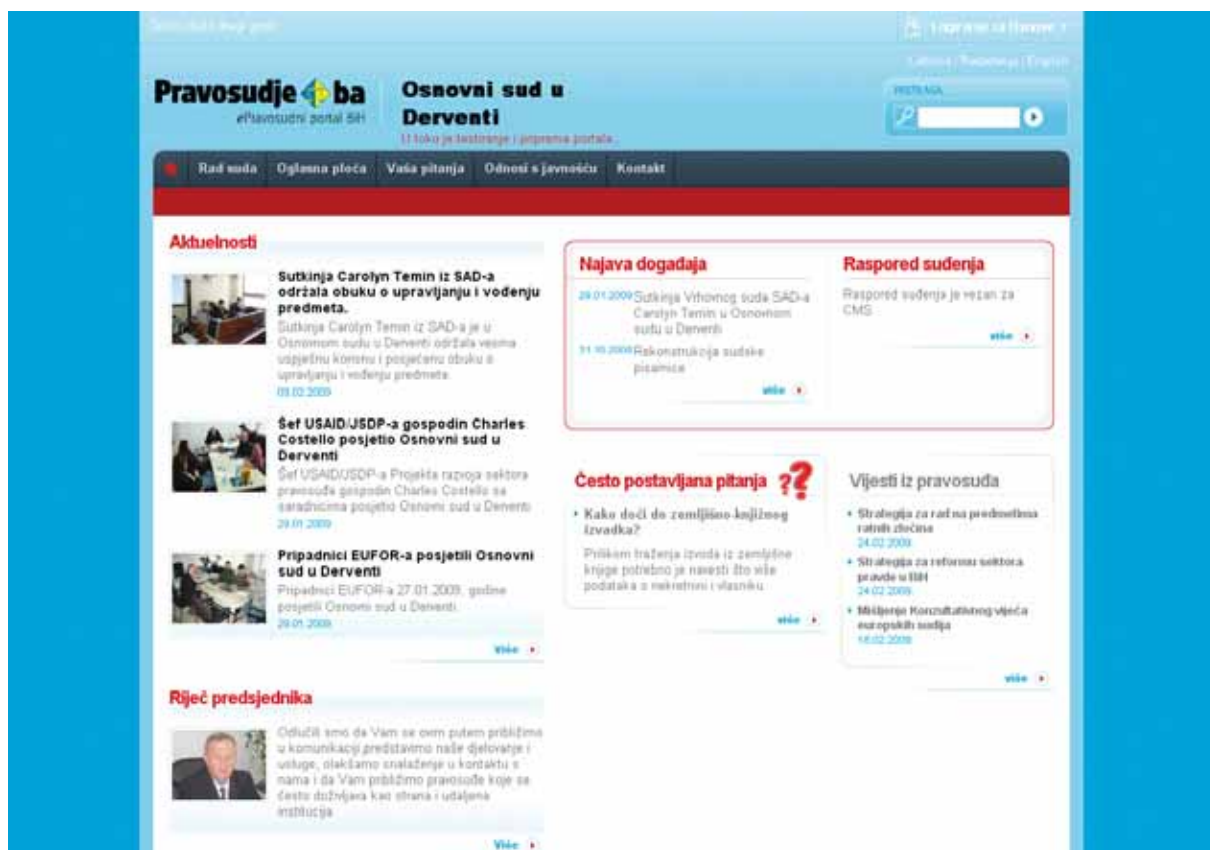
Пројектним планом предвиђено је да ће ТЦМС до краја 2009. године бити проведен у свим тужилаштвима.

5.2.1.4. Развој и успостава web портала

Централна тачка за онлине приступ различитим информацијама из сваког модерног система је web страница или web портал, преко којег систем одржава комуникацију, како са системима из своје непосредне околине тако и са јавношћу. У том смислу, web портал www.pravosudje.ba треба бити централна тачка за приступ информацијама из правосудног система Босне и Херцеговине.

Web портал правосуђа БиХ ће, поред информација које су од значаја за правосуђе Босне и Херцеговине у цјелини, да садржава и web странице појединачних судова и тужилаштава. Употребом web страница судови и тужилаштва имају додатну могућност за комуникацију и правремено информисање јавности, што у значајној мјери утиче на перцепцију јавности о раду појединачних правосудних институција и правосуђа у цјелини.

Са тим циљем ВСТС је покренуо пројекат успостављања web портала www.pravosudje.ba и основао Радну групу за успостављање web портала. У саставу Радне групе су правници, стручњаци за организацију садржаја web портала и стручњаци за информациону технологију. На основу њихових упута развијен је модул за уношење садржаја који ће да се објављују на web страницама правосудних институција, те је дизајниран приједлог изгледа web страница судова и тужилаштава. Примјер почетне странице web презентације једног суда приказан је на слици 5.2.

Слика 5.2.: Примјер почетне странице судске web презентације

У оквиру пројекта успостављена је и шема адресирања web страница судова и тужилаштва, према којој ће адресе web страница судова и тужилаштва бити адресе под-домене, домене “правосудје.ба”.

На примјер:

<http://ossud-derventa.pravosudje.ba> - web адреса Основног суда Дервента,

<http://opsud-gorazde.pravosudje.ba> - web адреса Општинског суда Горажде,

<http://t-banjaluca.pravosudje.ba> - web адреса Окружног тужилаштва Бања Лука,

<http://t-sarajevo.pravosudje.ba> - web адреса Кантоналног тужилаштва Сарајево.

Развијене су и функционалности неопходне за објављивање распореда суђења на web страници одређеног суда директно из календара који се налази у ЦМС бази података.

Успостављена је форум страница (<http://forum.pravosudje.ba>), која пружа могућност размјене мишљења везаних за правна и друга питања. Све судије, тужиоци и правни сарадници из судова су регистровани као чланови форума.

У току 2008. године развијен је и напредни web адресар судских вјештака и тумача, који може да се користи директно са web странице правосудне институције. У том случају могуће је да се добију само информације о судским вјештацима и тумачима са подручја надлежности правосудне институције, док је са web портала правосуђа могуће да се добију информације о судским вјештацима или тумачима са других подручја.

Поред тога, развијен је и напредни web адресар правосудних институција у БиХ.

У седам судова, који су покренули и одржавају своје web странице користећи овај систем, проведен је модул за уношење садржаја. У процесу покретања својих web страница су још три суда, и то Општински суд Зеница, Општински суд Жепче и Општински суд Кисељак.

Табела 5.2. Web адресе судова који одржавају web странице користећи систем ВСТС-а

Бр.	Суд	Web адреса
1.	Основни суд Дервента	http://ossud-derventa.pravosudje.ba
2.	Општински суд Горажде	http://opsud-gorazde.pravosudje.ba
3.	Општински суд Коњиц	http://opsud-konjic.pravosudje.ba
4.	Општински суд Бугојно	http://opsud-bugojno.pravosudje.ba
5.	Општински суд Травник	http://opsud-travnik.pravosudje.ba
6.	Основни суд Модрича	http://ossud-modrica.pravosudje.ba
7.	Основни суд Мркоњић Град	http://ossud-mrkonjic-grad.pravosudje.ba

Покренута је тендерска процедура за развој функционалности која ће онлине преглед предмета регистрованих у ЦМС систему да омогући и адвокатима и грађанима. Иста тендерска документација садржи спецификацију за најмање седам графикана који ће онлине приказивати статистику везану за предмете из појединих институција. Ова статистика ће бити заснована на подацима из ЦМС апликације. Очекује се да ће ове функционалности бити завршене до краја 2009. године.

5.2.2. ИКТ ПОДРШКА

5.2.2.1. Развој ИКТ инфраструктуре у правосуђу

Током 2008. године забиљежена су значајна капитална улагања из буџета ВСТС-а намијењена за даљи развој правосудног информационог система и одржавање успостављене инфраструктуре. Уз то, развој информатичке инфраструктуре и даље финансијски подржавају владе Краљевине

Шведске и Краљевине Холандије, које су почетком 2008. године са ВСТС-ом потписале заједнички финансијски споразум.

У 2008. години је, за потребе имплементације ЦМС-а у судовима и имплементације ТЦМС-а у пилот тужилаштвима, инсталисано додатних 550 рачунара, 200 штампача и 66 пројектора. Сваком суду испоручен је и по један преносни рачунар, који ће судије и тужиоци да користе приликом теренског рада.

У центрима за обраду и похрану података ВСТС-а инсталисани су додатни сервери и пратећа опрема намијењена проширењу капацитета успостављених апликација, база података и пратећих сервиса. Преглед испоручене опреме ВСТС-у, судовима и тужилаштвима, те преглед недостајуће опреме у судовима и тужилаштвима дат је у табелама 5.3. и 5.4.

Табела 5.3.: Опрема испоручена судовима, тужилаштвима и ВСТС-у до 31.12.2008. године

Донатор	2008.			Укупно (2005. - 2008.)		
	Радне станице	Сервери	Принтери	Радне станице	Сервери	Принтери
Европска Комисија	-	-	-	2 105	108	736
ИЦИТАП	-	-	-	755	30	695
Буџет ВСТС-а	550	14	-	550	14	-
Краљевина Холандија	-	-	200	-	-	200
ГТЗ	-	-	-	270	50	-
ЦИДА	-	-	-	10	-	-
УКУПНО						
(сви донатори)	550	14	200	3.690	202	1.631

Табела 5.4.: Број потребних, постојећих и недостајућих радних станица

Категорија	Укупан број запослених	Број укупно потребних радних станица	Број постојећих радних станица	Број недостајућих радних станица
Суци, тужиоци, стручни сарадници	1 325	1 325	1 275	50
Административно особље	3 117	2 805	2 415	390
Укупно судови и тужилаштва	4 442	4 130	3 690	440

Набављен је дио потребне информатичке опреме и софтвера намијењеног за успостављање резервног центра за обраду и похрану података на удаљеној локацији (Disaster recovery) који би преузео функције примарног центра у случају недоступности истог.

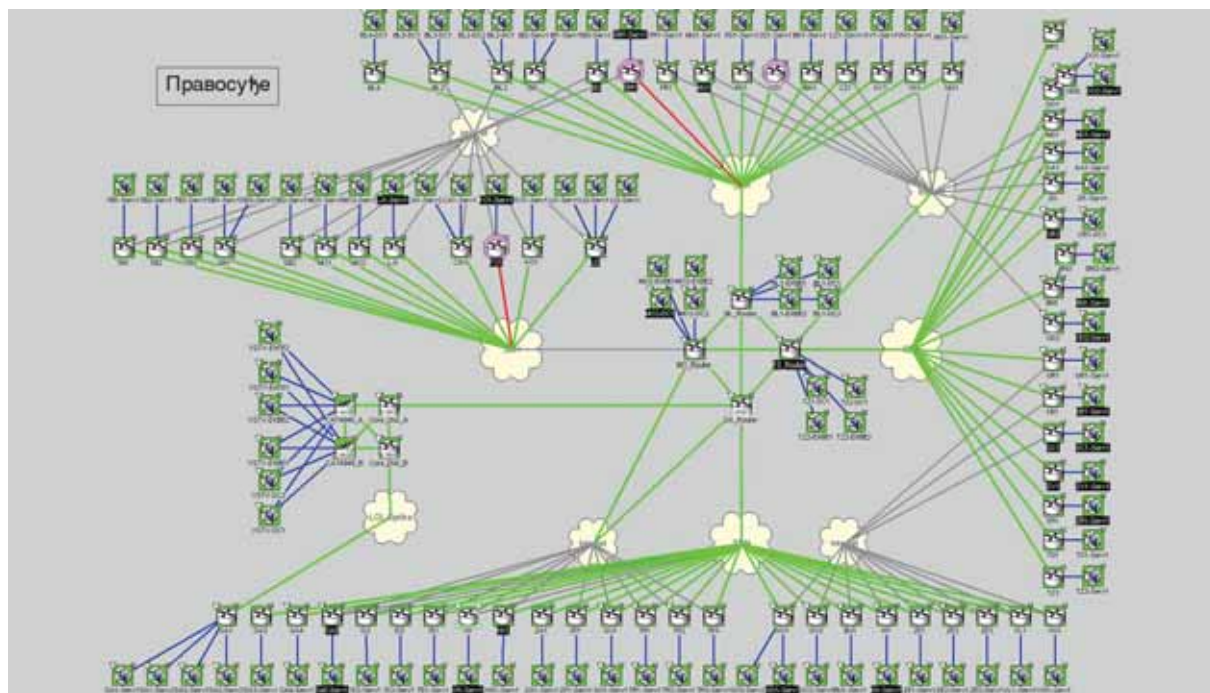
У 2008. години су склопљени уговори о одржавању кључне информатичке опреме и софтвера. Тиме је обезбијеђена подршка произвођача и домаћих дистрибутера у случајевима корективног и превентивног одржавања поменуте опреме и софтвера.

5.2.2.2. Завршетак успостављања правосудне мреже широког појаса и система електронске поште

У току 2008. године завршен је процес успостављања заједничке мреже широког подручја (WAN) за потребе правосудних институција широм БиХ. Тиме су све правосудне институције у БиХ повезане брзим WAN везама, како међусобно тако и са центром за обраду и похрану података ВСТС-а.

Како би се обезбиједио промптан одзив у случају проблема на везама правосудне мреже, успостављен је систем за непрекидно праћење примарних комуникационих линкова (мрежа

широког подручја за потребе правосудних институција) и резервних интернет веза (слика 5.3). Праћење обухвата провјеру доступности, проток и анализу мрежног саобраћаја.

Слика 5.3.: Праћење правосудне мреже широког подручја у ВСТС-у у реалном времену

Сви судови и тужилаштва су укључени у систем електронске поште (е-маил) за правосудне институције. Крајем 2008. године овај систем је имао 4 165 корисника. Систем се користи за размјену информација и комуникацију између судија, тужилаца и административног особља унутар суда односно тужилаштва, између различитих судова и тужилаштва, те са ВСТС-ом. Путем овог система олакшана је комуникација са остатком професионалне заједнице, институцијама законодавне и извршне власти, међународним организацијама и грађанима, те је постигнута значајна уштеда трошкова који настају кориштењем факс уређаја и класичних поштанских услуга.

5.2.2.3. Организација ИКТ подршке у судовима и тужилаштвима

ВСТС је у току 2008. године наставио процес подршке запошљавању ИКТ службеника у судовима и тужилаштвима у БиХ. Број информатичара у судовима и тужилаштвима се крајем 2008. године повећао на 91, што представља значајно повећање у односу на 73 информатичара ангажована у судовима и тужилаштвима на крају 2007. године.

Како би информатичко особље ишло у корак са убрзаним напретком ИКТ технологије у свијету, те примјењивало нова технолошка рјешења, израђен је и усвојен План едукације ИКТ службеника у судовима и тужилаштвима. Као резултат реализације овог плана, око 50 ИКТ службеника је у два овлаштена едукациона центра у Сарајеву и Бањој Луци похађало курсеве које је сертификовао Мицрософт. Курсеве је организовало Одјељење за ИКТ, а финансијска средства су обезбијеђена из буџета судова и тужилаштва.

У поступку јавне набавке одабрана је домаћа фирма која је провела анализу постојећих процедура подршке корисницима и дала препоруке које су базиране на колекцији добрих пракси за планирање, извођење и подршку информатичких услуга "Information Technology Infrastructure Library" (ИТИЛ).

У 2008. години је усвојен и Правилник о унутрашњем судском пословању, који у поглављу XV уређује општа питања примјене информационо-комуникационих технологија у судовима.

5.2.2.4. Обука корисника у судовима и тужилаштвима

Након иницијалног тестирања и обуке корисника у судовима у 2007. години, Одјељење за ИКТ ВСТС-а и ИКТ службеници из судова су провели и други круг тестирања са циљем утврђивања укупног напретка у обуци упосленика суда у основном кориштењу рачунара. Просјечна оцјена у другом кругу тестирања била је 3.56 (на скали оцјена од 1 до 4). Поредећи овај резултат са просјечном оцјеном у првом кругу тестирања (2.54), може да се закључи да је обука упосленика у судовима дала резултате у облику значајних побољшања њиховог познавања рада са рачунарима.

Одјељење за ИКТ ВСТС-а и ИКТ службеници из тужилаштва су, према истој методологији, у 2008. години организовали и провели обуку у свим тужилаштвима у БиХ, са изузетком Тужилаштва БиХ. Активности су започете првим кругом тестирања основног познавања рада на рачунару за 512 (од укупно 577) корисника. Просјечна оцјена у првом кругу тестирања била је 2,84 (на скали оцјена од 1 до 4). Након тога је проведен програм основне обуке за око 450 корисника у тужилаштвима, користећи при том искључиво интерне ресурсе тужилаштва. Други круг тестирања ће бити организован у јануару и фебруару 2009. године.

5.3. ПРЕПОРУКЕ

- Уз подршку надлежних органа извршне власти обезбиједити да се у буџетима судова и тужилаштва у већој мјери укључе капитална улагања за набавку недостајуће рачунарске опреме и софтвера, за трајно обнављање информационог система у правосуђу, одржавање постојеће опреме и софтверских лиценци, као и за обуку информатичког и другог особља у правосуђу.
- Потребно је да законодавна, извршна и судска власт прате нови начин рада у правосуђу и да предузимају кораке на измјенама закона, које су потребне да омогуће или побољшају рад правосудних институција у е-окружењу.
- Потребно је донијети одговарајуће подзаконске акте који би омогућили потпуну примјену Закона о електронском потпису и Закона о електронском пословању и у информационом систему правосуђа, што се прије свега огледа у могућности подношења поднесака суду у електронском облику, као и достављању судских одлука електронским путем.